

I. TBMM DÖNEMİ

TBMM'nin Açılması (23 Nisan 1920)

Açılış Amaçları

- ✓ Milli iradeyi egemen kılmak
- ✓ Ulusal güçleri bir arada tutmak
- ✓ Bağımsızlığı sağlamak
- ✓ Bağımsızlık ve egemenliği sağlayacak otorite ve gücü oluşturmak

Meclis'in ilk toplantısına en yaşlı üye, Sinop Milletvekili Şerif Bey başkanlık yapmıştır. 24 Nisan'da yapılan toplantıda Mustafa Kemal, meclis başkanı seçilmiştir.

24 Nisan Kararname

- a. TBMM'nin üstünde hiç bir güç yoktur.
Yorum: TBMM bütün güçlerin üzerinde kabul edilmiştir.
- b. Hükümet kurmak gereklidir.
Yorum: Kurucu meclis özelliği kazanmıştır.
- c. Geçici bir hükümet başkanı tanımak ya da padişah vekili atamak doğru değildir.
Yorum: Meclisin daimi olduğunu vurgulanmıştır.
- d. Yasama ve yürütme TBMM'ye aittir.
Yorum: Güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.
- e. Padişah ve Halife baskı ve zordan kurtulduğu zaman Meclisin düzenleyeceği yasal ilkeler ile durumu belirlenecektir.
Yorum: Padişah ve Halifeye karşı tutum takınılmamış ve geleceği savaş sonrasına bırakılmıştır.
- f. Meclis başkanı, hükümetinde başıdır.
Yorum: Meclis hükümeti sistemi ve güçler birliği ilkesi benimsenmiştir.

TBMM'nin Özellikleri

- ✓ İhtilalcidir.
- ✓ Kurucu meclistir.
- ✓ Halkçı, demokratik ve ulusçudur.
- ✓ Milli meclistir, azınlık milletvekili yoktur.
- ✓ Milli egemenlik ilkesi benimsenmiştir.
- ✓ Güçler birliği ilkesi kabul edilmiştir.
- ✓ Meclis hükümeti sistemi kabul edilmiştir.
- ✓ Mecliste partiler yoktur.

NOT

I. TBMM, 23 Nisan 1920 ile 1 Nisan 1923 tarihleri arasında görev yapmıştır. 11 Ağustos 1923'de ise II. TBMM çalışmalarına başlamıştır.

Büyük Millet Meclisine Karşı Ayaklanmalar - İsyanlar

Nedenleri

- a. İşgallerin kalıcılığını sağlamak
- b. Osmanlı yönetiminin Mustafa Kemal ve arkadaşlarını etkisiz duruma getirmek istemesi
- c. İtilaf devletlerinin, Milli Mücadele hareketini yıpratmak istemesi
- d. Azınlıkların emelleri
- e. Bazı Kuva-yı Milliyecilerin düzenli ordunun emrine girmek istemeyişi

İstanbul Hükümeti'nin Desteklediği İsyanlar

- ✓ İngilizlerin desteği ve teşviki ile çıkmıştır. Boğazlar ve çevresinin TBMM denetimine girmesine engel olmak amaçlanmıştır.
- ✓ Ahmet Anzavur ve Kuvayı İnzibatiye (Halifelik Ordusu) İsyanları çıkarılmıştır.

İstanbul Yönetimi ile İşgalcilerin Çıkardığı İsyanlar

- ✓ TBMM'nin varlığına son vermek amacıyla İtilaf Devletleri ve Osmanlı Hükümeti tarafından çıkarılmıştır.
- ✓ Bolu - Düzce - Hendek - Adapazarı İsyanı, Yozgat Çapanoğlu İsyanı, Konya Bozkır İsyanı, Konya Delibaş Mehmet İsyanı, Milli Aşiret İsyanı, Ali Batı İsyanı, Şeyh Eşref İsyanı, Cemil Çeto İsyanı ve Koçkiri İsyanı, Çopur Musa İsyanı

Kuvayı Milliyecilerin Çıkardığı İsyanlar

- ✓ Düzenli orduya ve TBMM otoritesine girmek istemeyen Kuvayı Milliyeciler tarafından çıkarılmıştır.
- ✓ Demirci Mehmet Efe İsyanı, Çerkez Ethem İsyanı

Azınlıkların Çıkardığı İsyanlar

- ✓ Ermeni ve Rumlar tarafından çoğunluk olma düşüncesi ile Türk milletini yıldırarak, bölgeden çıkarmak ve işgallere zemin hazırlamak amaçlarıyla çıkarılmıştır.

TBMM'nin İsyanlara Karşı Aldığı Önlemler

- ✓ İstanbul ile ilişkiler kesilmiştir.
- ✓ İstanbul Hükümeti'nin icraatları yok sayılmıştır.
- ✓ Şeyhülislam'ın yayınladığı fetvalara karşı Ankara müftüsü Rıfat Börekçi karşı fetva yayınlamıştır.
- ✓ Damat Ferit Paşa vatan haini kabul edilmiştir.
- ✓ 29 Nisan 1920'de Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarılmıştır.
- ✓ 11 Eylül 1920'de Firariler Kanunu çıkarılmıştır.
- ✓ 18 Eylül 1920'de İstiklal Mahkemeleri kurulmuştur.
- ✓ Halkı doğru bilgilendirmek amacıyla, Anadolu Ajansı kurulmuş ve Hâkimiyet-i Millîye gazetesi çıkarılmıştır.

İsyanların Sonuçları

- a. Millî mücadelenin başarıya ulaşması gecikmiştir.
- b. Yunanlılar, Anadolu'da daha fazla ilerlemiştir.
- c. Kardeş kanı akmıştır.
- d. Anadolu birliği zedelenmiştir.
- e. Ekonomik zayıflıklar olmuştur.
- f. İsyanları bastıran TBMM'nin otoritesi artmıştır.

İstiklal Mahkemeleri

- ✓ Dönemin ihtiyaçları doğrultusunda kurulmuş olağanüstü mahkemelerdir.
- ✓ Mahkeme üyeleri TBMM'nin kendi içinden seçtiği üç kişiden oluşmuştur. (Meclis yargı yetkisini kullanmıştır.)
- ✓ Başlangıçta asker kaçakları sorununu çözmek amacıyla kurulmuştur. Vatana ihanet, casusluk, ayaklanma, bozgunculuk, soygun ve asker ailelerine saldırı gibi suçların kapsam içine alınmasıyla yetileri genişletilmiştir.
- ✓ **Kurulduğu dönemler:**

Birinci Dönem: 18 Eylül 1920 ile 17 Şubat 1921 tarihleri arasında kurulmuştur. TBMM'ye karşı çıkan isyanlar ve I. İnönü Savaşı sonrası gelişmeler sırasında görev yapmışlardır.

İkinci Dönem: 30 Temmuz 1921 ile Ekim 1923 tarihleri arasında kurulmuştur. Tekâlif-i Milliye Emirlerinin uygulanması sürecinde görev yapmışlardır.

Cumhuriyet Dönemi'nde: 1923 ile 1927 yılları arasında kurulmuştur. Şeyh Sait İsyanı ve İzmir Suikast Girişimi olaylarında görev yapmıştır.

Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920)

- ✓ Antlaşmanın taslağı San Remo Konferansı'nda (18-26 Nisan 1920) hazırlanmıştır.
- ✓ Antlaşmanın geç imzalanmasının sebepleri:
  - a. İtilaf Devletlerinin Osmanlıyı paylaşma konusunda anlaşamaması
  - b. İşgalcilerin, iç isyanlar ve Yunan işgalinin sonuçlarını beklemesi
  - c. Anadolu hareketinin güçlenmesi
  - d. Yunanlıların İzmir'i işgal etmesinin paylaşım planlarını değiştirmesi
- ✓ Osmanlıyı barışa zorlamak amacıyla Yunan ordusu 22 Haziran 1920'de harekete geçerek Bursa, Balıkesir ve Uşak'ı, 10 Temmuz 1920'den itibaren de Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli işgal etmiştir. İngilizler, Mudanya ve Bandırma'ya asker çıkarmıştır.
- ✓ Antlaşmayı görüşmek üzere Saltanat Şurası 22 Temmuz 1920'de toplanmıştır. Topçu Feriki (Korgeneral) Rıza Paşa hariç tüm üyeler Sevr Antlaşması'nın imzalanması yönünde karar bildirmiştir.
- ✓ Hadi Paşa, Rıza Tevfik ve Reşat Halis'den oluşan bir Osmanlı heyeti Paris'e giderek, Sevres (Sevr) kasabasında antlaşmayı imzalamıştır.
- ✓ TBMM, Sevr Antlaşması'nı tanımadığı gibi 19 Ağustos 1920'de aldığı kararla, antlaşmayı imzayanları vatan haini kabul etmiştir.
- ✓ Kanun-ı Esasî'ye göre bir antlaşmanın imzalanabilmesi için Meclis-i Mebusan'ın onayının alınması gereklidir. Sevr Antlaşması bu yönüyle hukuka aykırı olduğu gibi Meclis-i Mebusan'ın aldığı Misak-ı Milli kararları ile çeliştiği için Milli iradeye de aykırıdır.

Antlaşması'nın Bazı Maddeleri

- a. Doğu Trakya ve Batı Anadolu, Yunanlara verilecektir.
- b. Doğu'da Ermenistan ve Kürdistan kurulacaktır.
- c. Muğla ve Antalya çevresi İtalyanlara bırakılacaktır.
- d. Arap toprakları, İngiltere ve Fransa'nın mandası altında olacaktır.
- e. Boğazlar uluslararası bir komisyon tarafından yönetilecektir.
- f. Mardin, Urfa, Antep ve Suriye Fransa'ya verilecektir.
- g. Adana'dan, Kayseri ve Sivas'a kadar olan bölge Fransız yönetimine bırakılmıştır.
- h. Kapitülasyonlardan tüm İtilaf Devletleri yararlanabilecektir.
- i. Mecburi askerlik kalkacak ve güvenlik amacıyla 50 bin 700 asker bulunacaktır.
- j. İstanbul başkent olarak kalacak ancak anlaşma şartlarına uyulmazsa İstanbul da ellerinden alınacaktır.